

Liquid Gold

Examensarbete för medianom (YH) - examen
Utbildningsprogrammet mediakultur/fotografi
Yrkehögskolan Novia
Jakobstad 2019

Examensarbete

Författare: Carl Victor Nyman
Titel: Liquid Gold
Utbildning och ort: Mediakultur, Jakobstad
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Fotografering
Handledare: Emma Westerlund och Lars Rebers
Språk: Svenska
Sidantal: 72
Datum: 25.2.2019

Abstrakt

I mitt examensarbete Liquid Gold undersöker jag kikärtsvatten. Jag undersöker dess egenskaper och applikationer anpassat till mitt konstnärliga arbete. Jag är nyfiken på hur jag kan hitta materialets fulla potential för att ta reda på vilka möjligheter detta skapar, både visuellt och kreativt. Genom min egna konstnärliga process i kombination med tidigare forskning och teorier skapar jag ramar för projektet och en utgångspunkt.

I den visuella delen av projektet skapar jag ett virtuellt landskap i en tredimensionell miljö var kikärter växer. Det fysiska kikärtsvattnet använder jag som bindemedel för att producera en ljuskänslig emulsion, jag överför det virtuella landskapet till en fysisk tryckt bild. Jag utforskar skillnaden mellan det digitala och fysiska och låter bilden färdas mellan dessa dimensioner för att slutligen ställa frågan; vad är en bild?

Material och subjekt faller samman således bildas en helhet, jag skapar ett kretslopp var allting fungerar i ett samspel. Jag utforskar materialets och bildens möjligheter, slutligen går jag in i mig själv och undersöker mina inre möjligheter i relation till dem båda två.

Nyckelord: Fotografi, fotokonst, analog, digital, aquafaba, aquafabaprint, bild, kikärtsvatten, biprodukt, emulsion, ljuskänslig, virtuell, fysisk, landskap, verklighet, material

Bachelor's Thesis

Author: Carl Victor Nyman
Title: Liquid Gold
Degree Programme: Media Culture, Photography
Specialization: Photography
Supervisors: Emma Westerlund and Lars Rebers
Language: Swedish
Number of pages: 72
Date: 25.2.2019

Abstract

In my thesis Liquid Gold I study chickpea water. I study its characteristics and applications adapted to my own artistic practice. I am curious in finding the material's full potential to see what opportunities this will create both visually and creatively. Through my own artistic process in combination with previous research and theories I create a premise for the project.

In the visual part of the project I create a virtual landscape in a three dimensional environment where chickpeas grow. I use the physical chickpea water to create a light sensitive emulsion to transfer the virtual landscape onto a printed surface. By doing this I break the boundaries between the digital and physical, and by allowing the image to travel between these dimensions I ask the question; what is an image?

Combining material and subject creates a cycle where everything interacts with each other. I explore the possibilities of the material and image, finally I explore my inner potential in relation to both of them.

Key words: photography, fine-art photography, analog, digital, aquafaba, aquafabaprint, image, chickpea water, by-product, emulsion, light sensitive, virtual, physical, reality, material

Opinnäytetyö

Tekijä: Carl Victor Nyman

Nimike: Liquid Gold

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Mediakulttuuri, Pietarsaari

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Valokuvaus

Ohjaajat: Emma Westerlund ja Lars Rebers

Kieli: Ruotsi

Sivumäärä: 72

Päivämäärä: 25.2.2019

Abstrakti

Opinnäytetyöni Liquid Gold käsittelee kikhernelientä. Tutkin aineen ominaisuuksia ja sen käyttömahdollisuuksia taiteellisessa työskentelyssäni. Haluan löytää aineen täyden potentiaalin nähdäkseni mitä mahdollisuuksia se tuo visuaaliseen ja luovaan työskentelyyn. Oman taiteellisen prosessini sekä aikaisempien tutkimusten ja teorioiden kautta luon kehykset ja lähtökohdan projektille.

Opinnäytetyöni visuaalisessa osassa luon virtuaalisen maiseman, kolmiulotteisen ympäristön missä kikherneliä kasvavat. Itse kikhernelientä käytän sidosaineena tuottaakseni valoherkkää emulsiota, jonka avulla siirrän virtuaalisen maiseman painetuksi kuvaksi. Tutkin digitaalisen ja fyysisen kuvan eroa ja sallin kuvan kulkea näiden ulottuvuuksien välillä, kunnes lopulta kysyn: mikä on kuva?

Materiaali ja aihe yhdistyvät ja näin muodostuu kokonaisuus. Luon eräänlaisen kiertokulun, jossa kaikki osat toimivat vuorovaikutuksessa toisiinsa. Tutkin aineen ja kuvan mahdollisuuksia ja lopulta menen itseeni ja tutkin omia sisäisiä mahdollisuuksiani suhteessa näihin molempiin.

Avainsanat: valokuvaus, valokuvataide, analoginen, digitaalinen, aquafaba, aquafabaprint, kuva, kikherneliä, sivutuote, emulsio, valoherkkä, virtuaali, fyysinen, todellisuus, materiaali

Innehållsförteckning

1. Inledning	8-9
2. Syfte och frågeställning	10-11
3. Bakgrund	12-15
4. Landskap	16-29
5. Bilden	30-33
6. Framförande för kameran	34-41
7. Den inre processen	42-49
8. Materialundersökning	50-63
9. Slumpen	64-65
10. Koppling till andra arbeten av konstnärer	66-67
11. Slutresultat	68-69
12. Källförteckning	70-71

1. Inledning

I mitt examensarbete använder jag mig av fotografering som utgångspunkt för att utforska dess möjligheter som medium. Genom mitt sökande ställer jag frågan; Vad är en bild? För att behandla denna fråga arbetar jag både på ett virtuellt och fysiskt plan. Jag låter bilden färdas mellan dessa dimensioner i förhoppning om att det ska ge mig ett svar på min fråga. Jag börjar med en digital bild och slutar med en tryckt bild i kikärtsvatten, vad händer där emellan, vad är ett original i detta sammanhang och vad är ett slutresultat?

Fotografins begynnelse påminner mycket om hur den ser ut idag. I början fanns ingen klar standard för hur detta medium skulle se ut, utan misslyckande, experiment och framgång präglade dess uppkomst i samband med att det växte fram med en väldig fart. Den nuvarande teknologiska fotografiska utvecklingen är så framåtskridande så att den påminner till stor del om den fotografen som uppstod på 1800-talet. På samma sätt idag använder konstnärer teknologin för att utforska, ofta genom icke konventionell metoder som för fotografin vidare. Jag använder mig av fotografins principer och medvetet experimenterar för att skapa ett arbete som för mediet och mig själv vidare in i framtiden.

2. Syfte och frågeställning

Jag jobbar med kikärtsvatten därför jag tycker det är viktigt att hitta alla användningsområden för ett enskilt och specifikt material, detta är någonting jag tycker är en viktig att eftersträva i dagens konsumtionssamhälle där ting ofta saknar en sekundär mening.

Jag applicerar materialet till en kemisk fotografisk process, var jag tillverkar en ljuskänslig emulsion med ett bindemedel som inte kommer av ett animaliskt ursprung. Detta är ett väldigt specifikt projekt och ämne att studera, men för att en hållbar utveckling ska ske så tror jag det viktigt att analysera även de mest minsta sakerna, i det här fallet kikärtsvatten som i sig själv är en väldigt obetydlig biprodukt, men för mig personligen fungerar kikärtsvattnet som en vändpunkt där jag själv kan göra en skillnad.

Jag använder fotografi i kombination med kikärtsvatten därmed placerar jag materialet in i ett nytt sammanhang, detta ger mig en möjlighet att verkligen skapa någonting nytt. Jag undresöker hur bilden förhåller sig mellan det digitala och fysiska och hur reproduktionen av en och samma bild påverkar slutresultatet.

3. Bakgrund

Detta arbete börjar med att jag lagar hummus, en maträtt som jag tillverkar varje vecka. Jag ändrar konstant mitt eget recept, även om det handlar om små korrigeringar, jag är förundrad över hur smaken ändras när jag byter ut och lägger till ingredienser och hur förvaring ändrar strukturen. Tillredningen är långsam och varsam, jag går in i en process där ingenting annat existerar för stunden, det känns som jag skulle observera mig själv från ett annat perspektiv. Smaken blir god och jag blir nöjd.

Huvudingrediensen i hummus är kikärter. När jag köper kikärter i en livsmedelsaffär kan jag välja att köpa färdigkokta och okokta kikärter. Dom färdigkokta ärtorna är konserverade i ett saltlag. Detta definieras som kikärtsvatten. Kikärtsvatten går att skummas på samma sätt som äggvita, och har en konsistens som är ganska jämförbar. Det här är dock ingen självklarhet, det var så sent som 2014 då Joël Roesse (1) upptäckte möjligheten detta material besitter.

Denna upptäckt spreds snabbt och kikärtsvattnet fick nu en ny benämning "aquafaba". "Spad från baljväxter, oftast kikärter, som kan användas istället för äggvita i matlagning, bildat till latinets aqua, 'vatten', och faba, 'böna'." (2) Benämningen myntades av Goose Wohlt, (3) när Wohlt upptäckte att kikärtsvatten fungerade som en direkt ersättning av äggvita, med bara några små korrigeringar som tillsättning av socker och rätt mängd kikärtsvatten. Detta har revolutionerat matlagning, bakning tack vare materialets fungerande egenskap som ersätter animaliska produkter. I samband med materialets upptäckt har det vuxit fram en rad av gemenskaper var diskussioner kretsar kring kikärtsvatten som material, recept delas och samtal kring felsökningar äger rum.

1. Aquafaba Admin. (2016). Aquafaba History, Joël's Discovers the Foam. Hämtad 2018-11-18 från <http://aquafaba.com/history.html>

2. Willows, E. Svenska Yle. (2018). Får man lårska av att flossa? Drygt 30 nya ord tar sig in på årets lista med nyord. Hämtad 2019-01-14 från <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/12/27/farman-larskav-av-att-flossa-drygt-30-nya-ord-tar-sig-in-pa-arets-lista-med>

3. 1. Aquafaba Admin. (2016). Aquafaba History, Goose's Discovery. Hämtad 2018-11-18 från <http://aquafaba.com/history.html>

Jag tror hummusen ofta styr och korrigerar den enskilda dagen för mig personligt, eftersom hummus är det första jag äter när jag börjar en ny dag, alltså den bidrar till min totala energikonsumtion. Om jag använder detta som en förutsättning kan jag anta att den styr mig rätt så långt, och då borde även kunna styra mitt tankesätt, denna förutsättning använder jag som utgångspunkt i mitt arbete som reflektion över min egna visuella identitet och hur jag formar allting till en helhet.

Under arbetets gång har jag bott och befunnit mig på olika platser, som resulterat i en varierande konsumtion av hummus, om jag anpassar min teori i detta sammanhang borde resultatet i projektet variera, vad som uppstår är en mångfald inte en konstant pågående process. Detta tycker jag överlag är en bra symbolik för livets gång.

"While actively looking for egg substitutes, Joël Roessel, a ténor from France, discovered through a systematic investigation into vegetable foams, that liquid from red kidney beans and hearts of palm can be coerced into a foam in the same way as flax mucilage. He posted his results on his blog at revolution-vegetale.com, providing a key contribution to unlocking the secret of aquafaba." (1)

Om jag övergår till en annan aspekt av min fascination av material är jag djupt intresserad av fotografins ursprungshistoria och de ofantligt många olika fotografiska processer som uppstått sedan Daguerre presenterade sin nya upptäckt. Jag har svårt att sätta fingret på varför jag känner en så stor drivkraft till just den här tiden, men vad jag kan konstatera är det inte av nostalgiska skäl, snarare en strävan efter upptäckandet. Detta är lite motstridigt eftersom en lätt kan få en känsla av att allting är upptäckt i dagens samhälle när dessutom den kemiska fotografin idag inte längre är så progressiv. Men det som jag finner intressant och driver mig framåt är att gå tillbaka i tiden och konservera en aspekt, som jag sen kan alternera och forma efter den nuvarande tiden jag befinner mig i, därmed konserverar jag en förgången tid så att en kunskap inte skall gå förlorad. Gandolfo & Lavédrine (4) förespråkar i sin bok *The Lumière Autochrome: History, Technology, and Preservation* om hur viktigt konservering av ett kulturarv är. Som en följd av att fotografin fick en väldig spridning patenterades många processer, därmed hemlighöll många företag sina egna processer vilket resulterar i att det är svårt än i dag att skapa en förståelse om hur produktionen och framställningen av kommersiella fotografiska produkter gick till.

En problematik jag stött på när jag grävt mig djupare ner i den kemiska fotografin, är de bindemedel som används kommer från animaliska ursprung. De förekommer främst i kommersiella produkter men även i recept för tillverkning av fotografiska emulsioner. Det finns många alternativ för mig att skapa en tryckt bildyta, men färre om jag vill skapa en transparent bild alltså ett negativ. Det finns några undantag som t.ex. våtplåts processen där emulsionen består av eter och alkohol. Detta examensarbete började för mig som ett sökande efter en lösning till min problematik. Jag tänkte logiskt, om kikärtsvatten fungerar så bra i matlagning, så borde det fungera lika bra för att tillverka fotografier, matlagning och fotografering är nästan samma sak. Jag började med några enkla experiment på papper och polyester. I experimentet blandade jag halogener med kikärtsvatten, applicerade det på ytan och förde det sedan i kontakt med silvernitratt. Resultatet blir en emulsion som är ljuskänslig. Till min förvåning gick emulsionen inte sönder, och vad som glädde mig mest var att en bild verkligen formades framför mina ögon.

4. Gandolfo, JP., & Lavédrine, B. (2012) *The Lumière Autochrome: History, Technology, and Preservation*. Hong Kong, China: J. Paul Getty Museum

Jag har inte stött på någon forskning gällande kikärtsvattnets applikation i fotografiska processer, inte heller någon som nämnt kombinationen eller gjort experiment, inte i tryckta källor eller med internet som söktjänst. Detta är en faktor som bidrar till mitt behov av att upptäcka och experimentera, det är nästan ett tvång, jag måste ändå försöka, i slutändan spelar resultatet inte stor roll, det viktigaste för mig är att komma in i processen som formar mig och mitt arbete och undersöka vilka tankar det skapar och vad premissen för framtiden är. En tidig tanke med projekt jag haft är inte att nödvändigtvis lyckas, jag vill inte låsa fast mig i en process där slutresultatet är beroende av min produktion. Det jag tycker är viktigaste är att hitta en balans mellan det visuella och själva skapandeprocessen. Det som tilltalar mig med Aquafaba som material är att först nu skapas det ett syfte för det, kikärter har existerat i århundraden men vattnet kommer först nu fram i ljuset. Jag använder materialets nya potential i kombination med fotohistorien för att producera bilder på ett nytt sätt.

“ Classical chemical photography is rapidly being replaced by digital technologies, and there is a danger that our understanding of traditional photographic processes will be lost.” (4)

4.Landskap

I början av Januari 2019 planterar jag kikärtor, de växer snabbt i svaga vinterljuset. Jag fotograferar de små skotten som börjat växa, bilderna använder jag som referens för att bygga en virtuell modell, denna modell blir grunden för det landskap jag producerar. Material i den virtuella världen går att simulera visuellt, men andra sinnesintryck som lukt och känsla saknas, därför använder jag kikärtsvatten för att föra det virtuella landskapet till en fysiskt tryckt bild. Detta skapar en koppling som sträcker sig ända tillbaka till dom små växterna jag planterar.

Jag producerar ett storskaligt landskap som har måtten 207x168cm. Jag använder mig av kontaktkopiering, en teknik som förutsätter ett negativ av den storleken som den slutgiltiga bilden. Jag använder mig av pappersstorleken a4, delvis av praktiska skäl. Det är inte optimalt att använda storskaliga papper eftersom det ökar mängden kikärtsvatten och silvernitrat som krävs för att täcka hela pappersytan. I photoshop delar jag upp bilden i enskilda segment, därefter skriver jag ut digitala pappers negativ som jag överför till pappret som jag har förberett med den ljuskänsliga kikärtsvatten emulsionen. Emulsion reagerar i proportion till ljuset och från den negativa bilden uppstår en positiv bild. Resultatet är ett landskap som består av 56 unika bilder. Jag kopierar bild efter bild och ser ett landskap bildas av bara den mängd papper jag använder, verket svävar på gränsen mellan fotografi, skulptur och installation.

Förstoringen skapar en rejäl komprimering som gör digital spår synliga t.ex. pixelering, detta skapar nästan en målerisk textur. Landskapet går att observeras som en helhet, men det skulle gå att isolera vilken enskild bild som helst och presentera den som ett eget verk, eftersom varje bild är unik blir de också visuellt intressant då de bär spår av den fysiska processen. I landskapet förekommer det en upprepning bland de virtuella kikärtorna, upprepningen bildar ett mönster som för blicken till horisonten, där har jag placerat en trädlinje. Trädlinjen bryter gränsen mellan mark och himmel och skapar en balans.

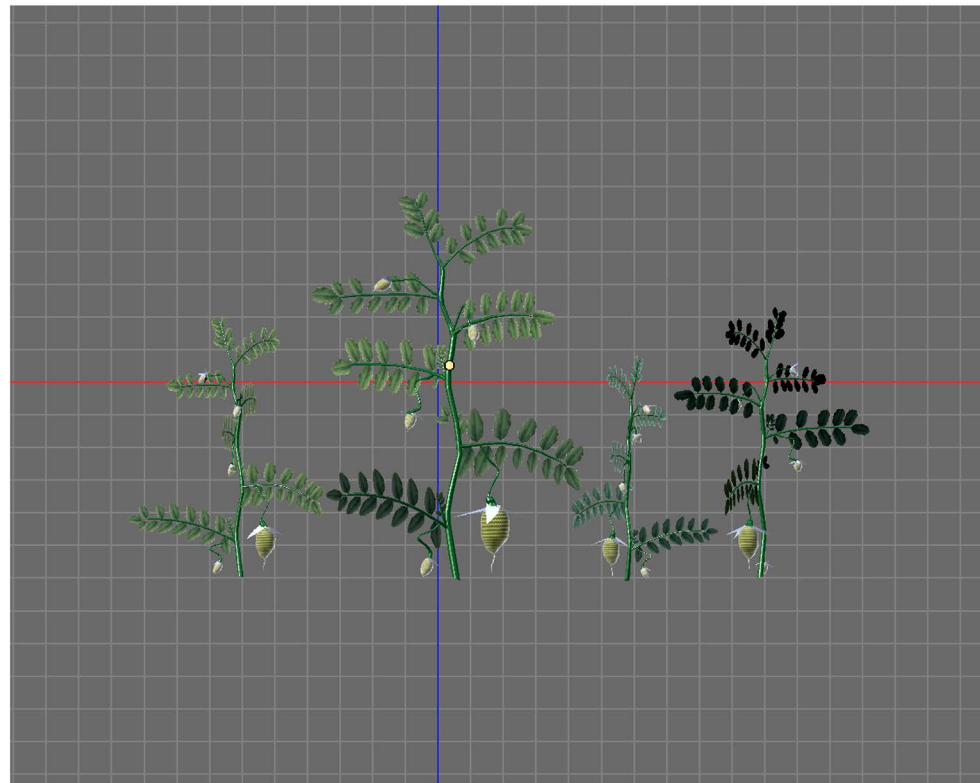
Genom att använda mina egna kikärtor som referens i kombination med bilder jag samlat via internet skapar jag virtuella kikärtor som fungerar som grund för landskapet jag bygger upp. Jag applicerar dessa modeller till ett partikelsystem som genererar flera kopior och skapar små variationer i höjd, form och struktur. I detta system tillämpas alla bilder jag samlat så att varje virtuell kikärts modell innehåller en del information av bildsamlingen.

4.2 Partikelsystem

4.3 Tredimensionella kikärter

4.4 Rendering

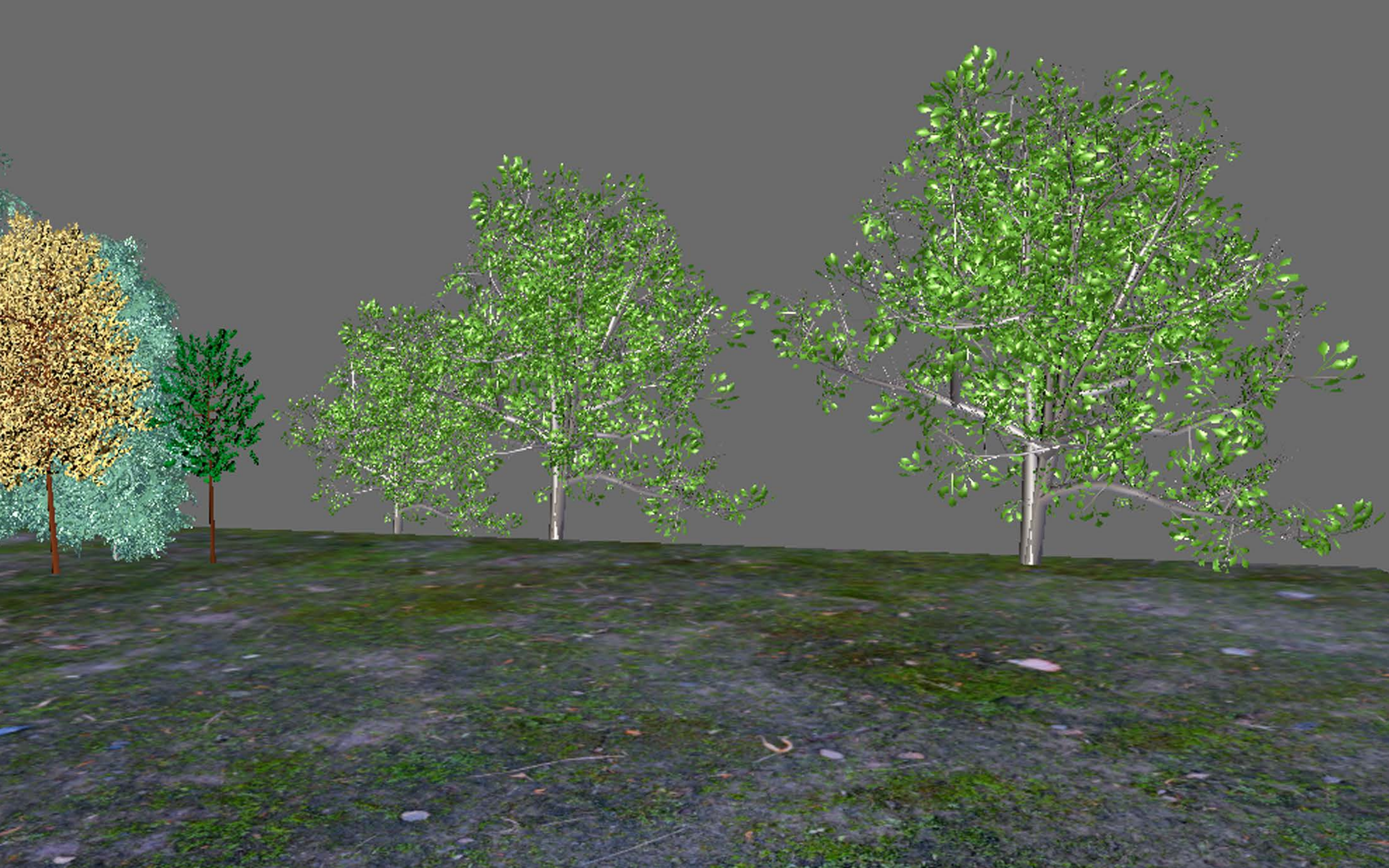
4.5 Topografi

4.6 Planterade kikärter

5. Bilden

I mitt examensarbete har jag funderat över bildens betydelse och vad en bild egentligen är. Jag vill lyfta fram aspekt ur Walter Benjamins (1892–1940) kända essä *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. (7) I sin essä föreslår Benjamin att en bild, eller snarare ett konstverk har olika värden på olika plan. Två värden står ut; Ett kult värde och ett utställnings värde. Benjamin menar att utställnings värdet dominerar det kulta värdet i *qualité*. Det kulta är värdet av en konstnärlig produktion som erhåller en nästan magisk och rituell status, medans utställnings värdet är värdet av ett arbete som presenterats offentligt. Benjamin hävdar att fotografi går förbi det kulta värdet, men det kulta värdet är djupt inrotat i människan, som exempel är det ingen slump att porträtt ofta var motivet inom tidig fotografi. Porträtt av familj, älskade och döda bidrog till det kulta värdet av bilden, en blandning av melankoli och skönhet. Första gången utställnings värdet visar sin överlägsenhet till det kulta värdet är Eugene Atgets (8) fotografier av Paris olika miljöer omkring 1900. Atgets fotografier blir ett standard bevis för historiska händelser och som åskådare krävs det ett specifikt sätt att närma sig dessa bilder, det går inte att lätt observera dem, fotografierna skakar om observeraren och utmanar på ett annat sätt.

Efter att ha läst Benjamins essä började jag fundera kring mina egna värden och hur jag förhåller jag mig till de två värdena som Benjamin föreslår. Jag är en produkt av denna tid, jag har en stark förhållning till det magiska i bilden men även den sidan som vill säga någonting. Jag vill inte offra estetiken för innehållet, och heller inte innehållet för estetiken. Jag balanserar dessa två värden och försöker hålla mig medveten om jag börjar luta för mycket åt det ena hållet. Jag tror att ett arbete kan dra nytta av att använda sig både av det kulta och utställnings värdet, detta skapar en möjlighet att nå ut till så många människor som möjligt och det kan även skapa en personlig relation mellan observeraren och arbete. I serien *Ways of Seeing* (9) producerad av John Berger, hämtar Berger mycket inspiration från Benjamins idéer, Berger säger att allting runtom bilden är en del av dess mening. Detta påstående säger mycket om hur tidsbunden och konstant föränderlig bilden är och för att ge bilden ett värde placeras den in i ett utrymme, där bilden får en mening.

7. Benjamin, W. (1969) *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. New York, United States: Schocken Books

8. Abbott-Levy Collection. Partial gift of Shirley C. Burden, MOMA (2019) Eugène Atget *Parc Sardou à Marly-le-Roi 1905* hämtad 2019-01-22 från https://www.moma.org/collection/works/39071?artist_id=229&locale=en&page=9&sov_referrer=artist

9. Berger, J. BBC. (1972) *Ways of Seeing*. Hämtad 2019-01-24 från https://www.youtube.com/watch?v=0pDE4VX_9k&t=371s

5.1 Eugène Atget (8)

“Everything around the image is part of its meaning, its uniqueness is part of the uniqueness of the single place where it is. Everything around it confirms and consolidates its meaning.” (9)

6. Framförande för kameran

I ett tidigt skede av projektet hade jag visionen att använda mig själv som subjekt i mina bilder, medans jag tillverkade min favoritmaträtt hummus. Jag ville göra en performance framför kameran snarare än en traditionell förevisning där jag bara visar hur jag tillreder denna maträtt. Jag började tänka på gränsen mellan en performance och förevisning. Vad jag tror skiljer dessa åt är uppfattningen om en självmedvetenhet och ett klart syfte. Jag vill skapa en självmedvetenhet i mitt arbete, därför tror jag det är en av orsakerna till att jag använder mig själv. Detta tillåter mig att distansera mig själv från framträdandet och skapar en kollektiv medvetenhet där jag samtidigt framträder men också iakttar. Kameran fungerar som en materiell observerare, i slutändan bestämmer jag själv hur resultatet presenteras på mina egna villkor.

Performing For The Camera var en utställning vid Tate Modern 2016. Utställningen utforskade människor framföranden framför kameror genom det senaste århundradet. Kuratorn för utställningen Simon Barker diskuterar hur en konstnär som använder sig av en kamera för dokumentation lämnas med två aspekter i slutändan, alltså resultatet består av ett performance som är tidsbundet och platsspecifikt och även en bild som är ett fysiskt materiellt verk.

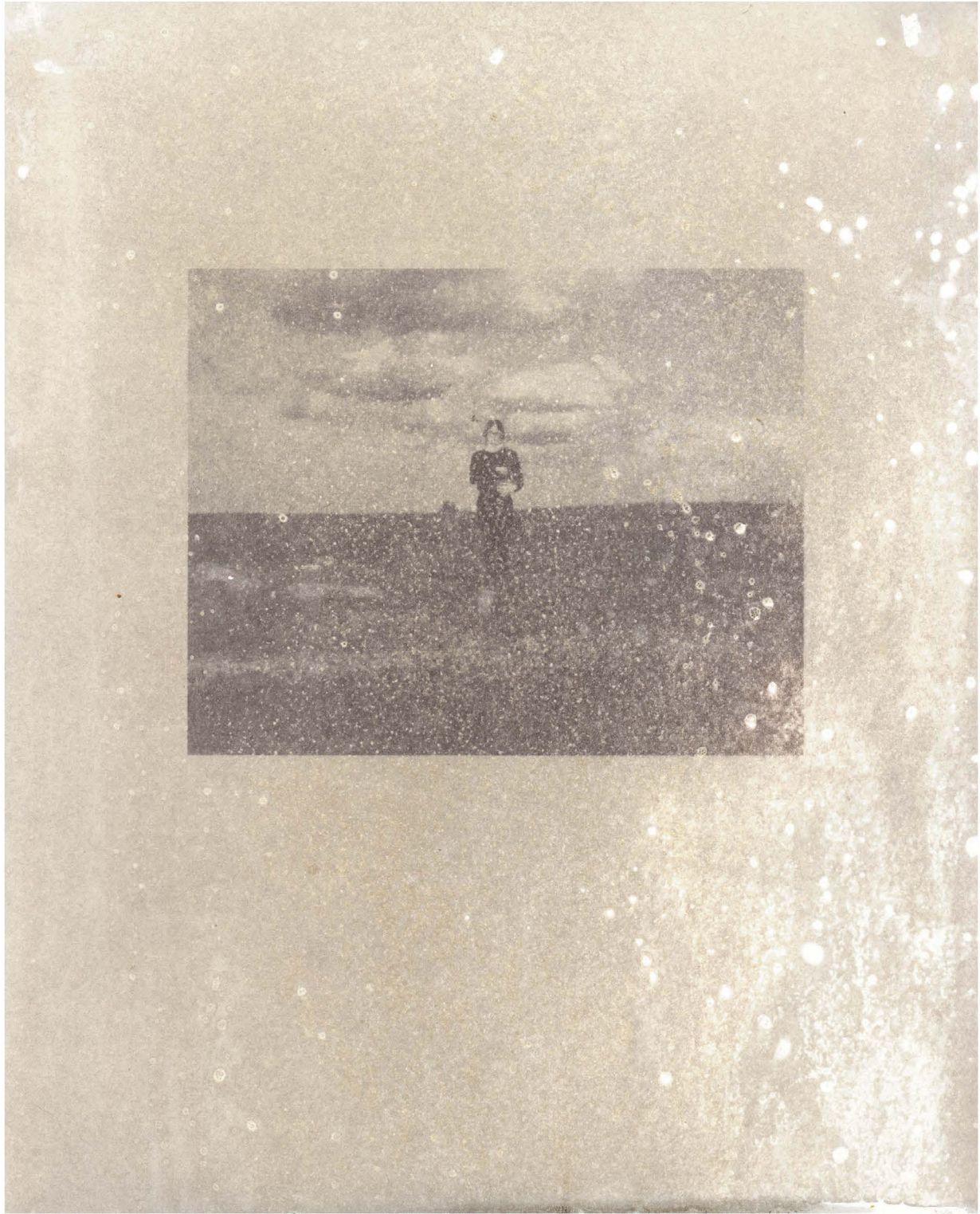
Photography has been used to capture performances since its invention – from the stars of the Victorian stage to the art happenings of the 1960s, right up to today’s trend for selfies. (5)

Det som slog mig är liknelsen detta har med matlagningsprogram och vilken sorts estetik som ofta förknippas med det. Dock är syftet med ett matprogram att överföra instruktioner om hur en specifik maträtt skall tillredas, detta examensarbete i sin helhet kan kanske ha samma funktion som ett matprogram nämligen att översätta information till betraktaren Martha Rosler en konstnär som i sitt verk “Semiotics of the Kitchen” (6) (ett videoverk och performance) filmar sig själv i en köksmiljö, för att driva och ifrågasätta de normer som förknippas med denna miljö. Jag finner det intressant hur kombinationen av mat och bild visualiseras så tydligt, specifikt i detta sammanhang, därför började jag fotografera mig själv framför en vit bakgrund för att inte skapa associationer.

5. Baker, S. Tate Modern (2016) Performing For The Camera. Hämtad 2019-01-17 från <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/performing-camera>

6. Phelan, P. Reckitt, H. (2001) Art and Feminism. London, United Kingdom: Phaidon Press

View Image

80 40 20

View Marker Frame

A set of Blender interface controls. It includes a 'View Image' button, a zoom slider with markers at 80, 40, and 20, and 'View Marker' and 'View Frame' buttons. Below these are several circular icons representing different view modes or tools.

7. Den inre processen

Jag vill se sambandet mellan min egen inre process och den fysiska materiella processen. Min koppling mellan kikärtsvatten och fotografi är någonting jag insett i efterhand, men har sin grund i en djup nyfikenhet som jag besitter, att förstå meningen med materialets syfte. Är det jag som bestämmer och ger materialet mening, eller styr materialet över mig och därmed är jag bortom kontroll? Hur ser min kontrolluppfattning ut?

“Kontrolluppfattning beskrevs på 1950-talet av den amerikanske psykologen Julian B. Rotter, och kan delas upp i två kategorier intern och extern kontrolluppfattning. Definitionen av Att ha en intern kontrolluppfattning innebär att man anser att ens egna ansträngningar eller beslut har ett avgörande inflytande över händelser och skeenden i livet. En extern kontrolluppfattning innebär att man ser antingen viktiga andra personer eller ödet alternativt slumpen som orsak till i synnerhet viktiga händelser, positiva såväl som negativa.” (11)

Vad jag tror och som jag tidigare nämnt är att hummusen styr mitt tankesätt. Kanske är detta motsägande eftersom jag själv föreslår detta scenario, således är jag självmedveten till en grad där jag balanserar mellan en intern och extern kontrolluppfattning. Jag försöker skapa en balans i min inre processen. Eftersom jag kombinerar både subjektet (mig själv som gör hummus) och objekt (kikärtsvatten, biprodukt från hummusen) kan slutresultatet ses som en fullständig manifestation av mig själv, en materiell fysisk representation där de båda kontroll uppfattningarna ingår, vilket framför ett svar till min fråga: vad styr mitt tankesätt, i alla fall ett svar som jag själv konstruerat och använder som slutsats. Hummusen tillför mig med en energi som jag använder under mitt arbete.

Jag har tänkt mycket på hur min tankeprocess fungerar och utvecklas under ett större projekt. Allting börjar vanligtvis med en startpunkt, en idé. En idé som till en början kan vara väldigt otydlig och nästan lite svår att definiera. Vad som driver mig framåt är en känsla av att göra, en sorts stimulerande verklighetsuppfattning, i detta skede har resultatet ingen betydelse, processen är resultat, allting är ett resultat.

11. Nationalencyklopedin. (2019). Kontrolluppfattning. Hämtad 2019-01-18 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kontrolluppfattning>.

7.1 Alkemi

I mitt arbete och min tankeprocess ser jag kopplingar till esoteriska traditioner, speciellt har jag inspirerats av alkemin. Min arbetsprocess påminner om många teorier som bottnar i alkemin, detta tycker jag är intressant när jag nu i efterhand ser denna likhet min arbets och tankeprocess har med alkemin. Den generella uppfattningen om alkemin är tron på att förvandla oädla metaller till ädla, framför allt framställningen av guld. Nuförtiden betraktas alkemin som en pseudovetenskap, dock lade det grunden för den moderna kemin och bidrog till många väsentliga upptäckter t.ex. destillering.

Alkemin grundar sig inte endast i denna tro, utan innehåller flera synvinklar. Till en början är alkemin tudelad var ena delen består av praktiskt kemiskt arbete. Den andra delen är den psykologiska processen som grundar sig i både medvetna och omedvetna projektioner, detta kan ses som en parallell till den transformation som ingår i det kemiska arbetet, alltså likt den kemiska processen transformerar det inre till ett högre tillstånd och alla dåliga egenskaper upplöses. (12)

Alkemin är ett språk som undersöker en förståelse för livets mysterier och symboliken bakom alla materiella ting. Det är viktigt att förstå och anpassa sig till ett tankesätt där allting är symboler och har en bakomliggande mening. För att alkemisten ska kunna tillverka guld, måste den först förvandla sitt inre andliga tillstånd och hitta guldets inom sig.

“Alkemisten är intresserad av en process som har sin utgångspunkt i något som tycks sakna värde, men som ur detta åstadkommer någonting av värde, det är processen som intresserar alkemisten.” (13)

En person som studerat och tillämpat alkemi till sitt eget arbete och liv är Carl Gustav Jung. Jung var en schweizisk psykiater och psykolog, som arbetade tätt intill Sigmund Freud, men senare gick skilda vägar och Jung introducerade den analytiska psykologin. Freud förespråkade en deterministisk syn på människa, det avser att alla är en produkt av sina barndomsupplevelser, medan Jung menade att en inre harmoni och balans är uppnåbar genom att bli medveten om sin egen personlighet och individualitet. Detta kallade Jung för individuation. (12)

Jung intresserade sig för alkemi, och använde det som grund i en del hypoteser. Jung jämförde alkemisternas erfarenheter med sina egna. På samma sätt som Jung, har jag kommit att jämföra mina erfarenheter med alkemisterna. Jag tilltalas av alkemisterna hängivenhet till sökandet, det finns ingen garanterad säkerhet i att finna svar eller resultat, men processen för en vidare till någonting eller ingenting, bådadera kan vara lika viktiga.

12. Steven, A. (2001). Jung: A Very Short Introduction. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press

13. Johansson, P. Schöldt, E. (Producent). (2013). Myter & Mysterier (Poddradio serie). Alkemi. Hämtad 2019-11-28 från <http://www.myterochmysterier.se/myter-mysterier/del-7-alkemi/>.

14. Jung, C.G. (1980). Psychology and Alchemy, (Collected Works of C.G. Jung). London, United Kingdom: Taylor & Francis Ltd

15. Fineartamerica. (2014). The Alchemist, William Fettes Douglas, 1853. Hämtad 12.02.2019 från <https://fineartamerica.com/featured/the-chemist-1853-william-fettes-douglas.html> / Aquafaba print 21x29

"It is proposed that the real root of alchemy lies not in philosophical doctrine but in the projections of the individual investigator. By this is meant that the investigator, while working on his chemical experiments, had certain psychic experiences that appeared to him as part of the actual chemical process."(14)

(15)

7.2 Symbolik

Mitt guld, jag söker efter mitt inre guld, där allting tar sin början, materialet tilltalar mig, jag stannar upp för att tänka, och fortsätter.

Guld har förekommit i historien under århundraden och kommit att symbolisera oföränderlighet, excellens och värde. Guldets kuriositet och speciella egenskaper har gjort att det är väldigt eftertraktat och högt värderat, och därmed har det representerat överklassen och fungerat som symbolik i olika religiösa sammanhang. Historiskt hade oljemålningar en ram gjord av guld, eller annat material som liknade guld. Detta symboliserade ägarens rikedom och därmed förstärktes den sociala statusen. Gullet fungerade som en representant för det människor önskar och eftersträvar mest. Liksom alkemisterna söker jag efter en bakomliggande mening, jag jämför kikärtsvatten med gullet och transformerar det till någonting annat.

8. Materialundersökning

Till en början var jag väldigt skeptisk till att använda kikärtsvatten i en fotografisk process, jag hade många frågetecken och visste inte ens om det hade kapacitet att producera en synlig bild. Jag tillverkade en ljuskänslig emulsion och till min förvåning efter några enkla försök så visade sig en bild växa fram. En bild av inte så hög teknisk kvalitet, men ändå en slags bekräftelse av att min teori fungerade. I bilden fanns artefakter av olika slag t.ex. en väldigt grymig yta med spår av korn i olika storlekar. Dessa "tekniska fel" och brister tycker jag ändå kan ses som en visuell behaglighet, de besitter en pittoresk kvalitet. Spåren av misstag stärker och ger betraktaren en inblick i det fysiska arbetet.

Jag började arbeta vidare på det perfekta receptet som skulle producera ett någorlunda beständigt resultat. Jag använder recept som jag hittar i gamla fotoböcker, främst recept som använder äggvita som bindemedel. Jag studerar recepten omsorgsfullt för att förstå hur ingredienserna påverkar varandra. Sen byter jag ut äggvitan mot kikärtsvattnet. I detta skede finns det nästan för många variabler att kontrollera, och jag vill gärna testa alla möjliga kombinationer för att få en förståelse för materialets beteende. Bara genom att addera en ingrediens kan hela receptet te sig annorlunda. Detta har naturligtvis lett till en stor del av experimenterande, i de flesta fall har jag använt en glasskiva som yta för att testa konsistensen på emulsionen. Jag har producerat en mängd glasplattor som inte har någon ljuskänslig information. Dessa glas skivor är mera abstrakta i sin visuella mening, de bär spår av materialets uppförande och karaktär.

Jag har även testat olika kikärtor från olika företag, för att inte endast begränsa mig till endast en fabrikant. Ärtorna som är färdigt kokta är konserverade i ett saltlag och saltet är en kemisk faktor som påverkar resultatet. De okokta kikärtorna innehåller inget salt. Efter att ha jämfört de båda sorterna kan jag konstatera att de konserverade kikärtorna lämpar sig för bilder på papper medans de icke konserverade är bäst för framställningen av en emulsion som appliceras på en yta av glas eller polyester.

8.1 Aquafaba negativ

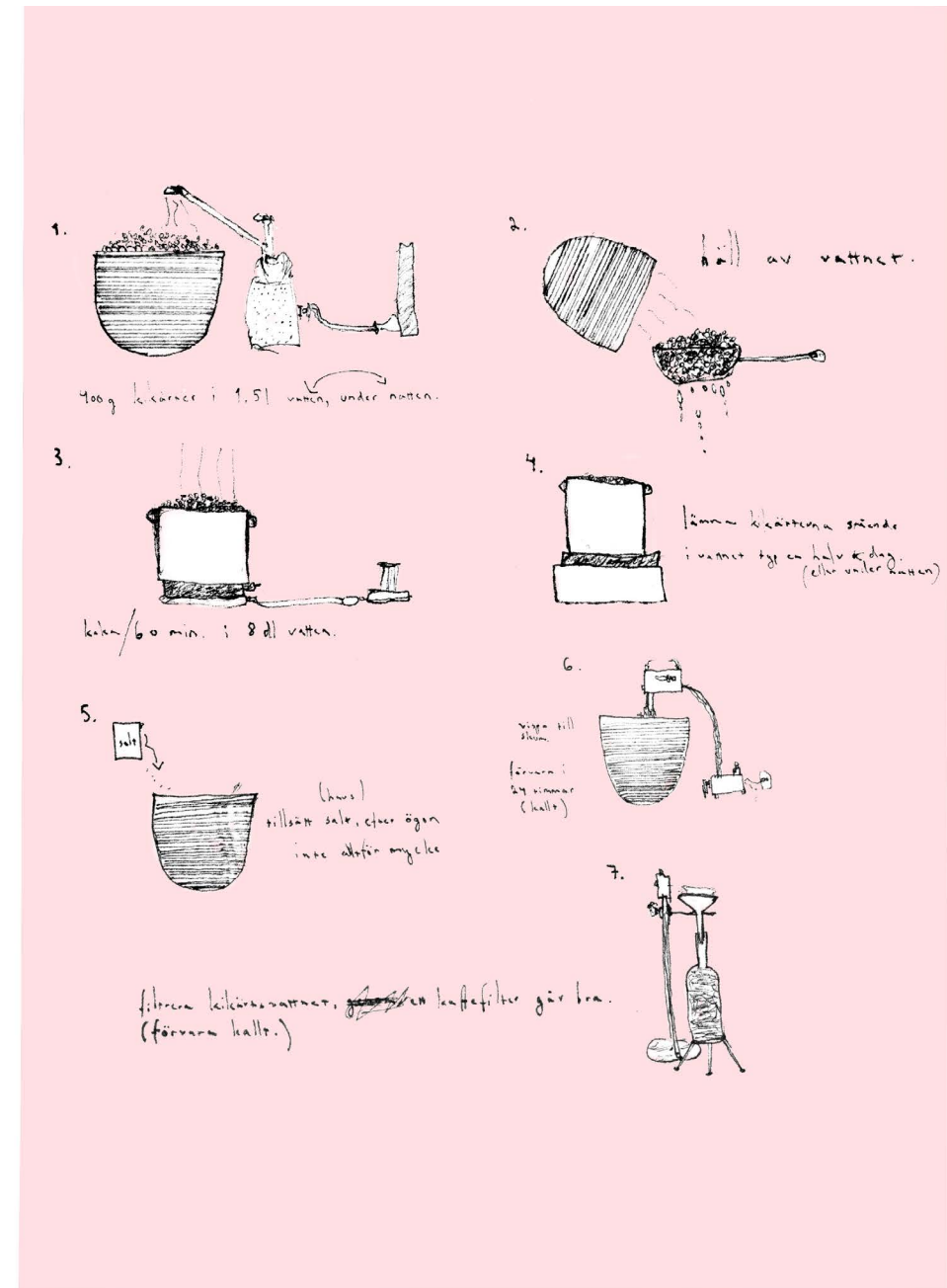
8.2 Framställningen av en kikärtsvatten emulsion

Denna metod som jag beskriver är den jag använt mig av i den visuella delen. Jag har upptäckt en del olika sätt hur jag kan använda kikärtsvatten för att framställa bilder, men just detta förfarande är det som jag fastnat för.

Framställningen av en emulsion gjord på kikärtsvatten för applicering på papper börjar genom att vispa kikärtsvattnet till skum, därefter tillsätter jag salt. Denna blandning placerar jag i ett kylskåp under natten. Nästa morgon är skummet återigen vatten. Nästa steg är att filtrera kikärtsvattnet så noggrant som möjligt, endera genom ett tyg eller ett filter gjort av papper, och ner i en noggrant rengjord glasflaska. Om vattnet inte filtreras noggrant redan i detta skede uppstår det väldigt mycket luftbubblor och artefakter på papprets yta, artefakter som ändå kommer uppstå senare under processens gång, så för att minimera antalet från början så att bilden inte blir totalt otydlig är det viktigt att filtrera. Efter att filtreringen är gjord tillsätter jag en liten mängd etanol, vilket fungerar bra för att förhindra att ytan spricker, även en liten mängd ättika som fungerar bra som konserveringsmedel. Jag häller all vätska i en bakplåt och sänker ner ena sidan av papprets yta, så att pappret får flyta på emulsionen, efter en stund börjar pappret vika sig, då är det god tid att hänga det på tork. När pappret är torrt är brukar jag ånga det, som en försäkring så att emulsionen inte brister, återigen torkar jag pappret.

För att göra pappret ljuskänsligt, och kapabelt till att frambringa en bild, fyller jag en till bakplåt med silvernitratt. Silvernitratt framställs med metalliskt silver i reaktion med salpetersyra, silvernitratt är inte ljuskänsligt i sig, men i kombination med salt bildas silverklorid som reagerar i förhållande till ljuset. Pappret flyer på samma sätt i silver nitrattet och torkas på nytt. När pappret är torrt exponeras det med ett negativ, resultatet är en positiv bild som är ett lager ovanpå på papprets yta, alltså bilden är inte förkroppsligad inuti papprets fibrer. Sista steget är att fixera bilden så den inte längre reagerar på ljuset, vilket skulle resultera i att den försvinner. Före fixering går det att tona bilden, normalt medför kikärtsvattnet en gul till brun ton. Om en är familjär med traditionellt svartvit fotografi, är det nästan allmän kunskap att te eller kaffe går att använda för att ändra nyansen på bilden.

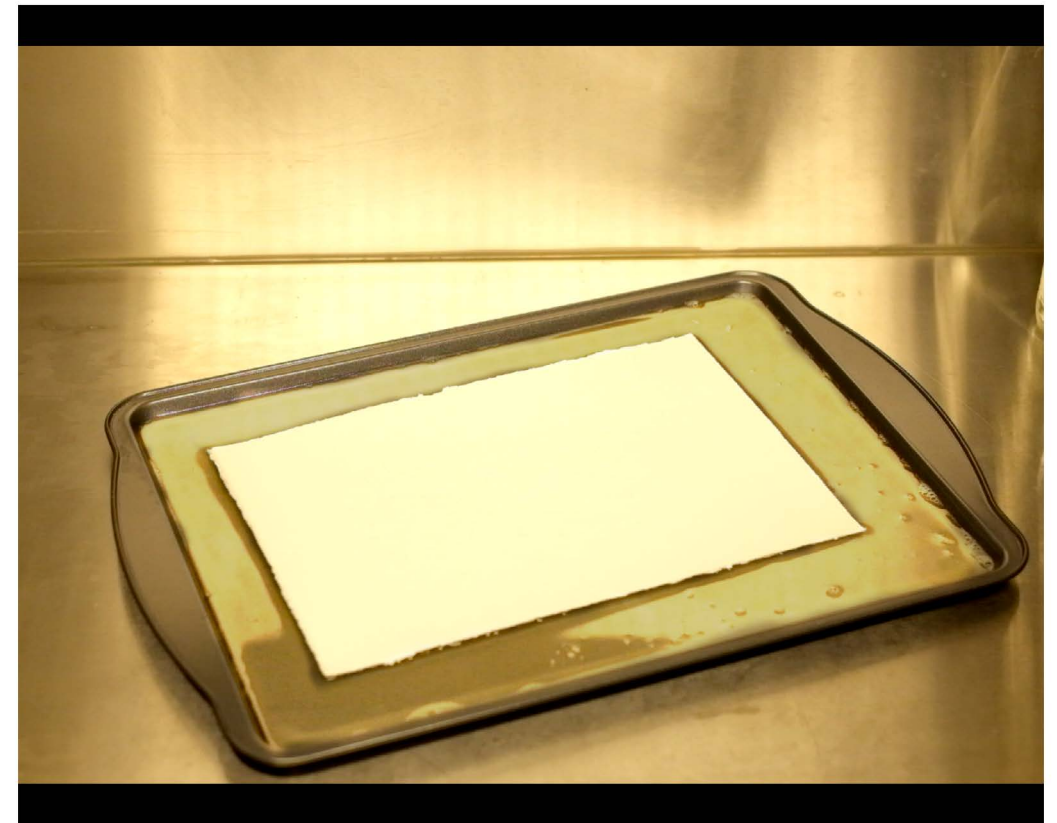
8.3 Hur man framställer kikärtsvatten

8.4 Filtrering av kikärtsvatten

8.5 Papper som flyter i kikärtsvatten

8.6 Aquafaba print

Varje år i sammanställer språkrådet i Sverige en lista med nya ord, för att ett ord skall komma med på listan skall ordet ha fått en spridning.(2) År 2018 lanserades aquafaba som ett nytt ord. Jag tar mig nu friheten att introducera en ny fotografisk teknik vid namn "Aquafaba print." Eftersom ingen med stor sannolikhet har gjort denna process tidigare tycker jag det är passande namngedden.

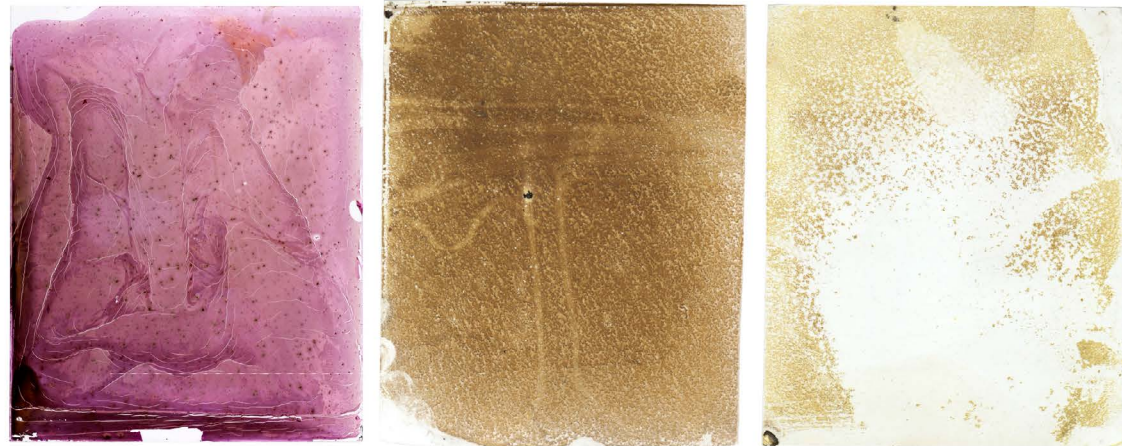
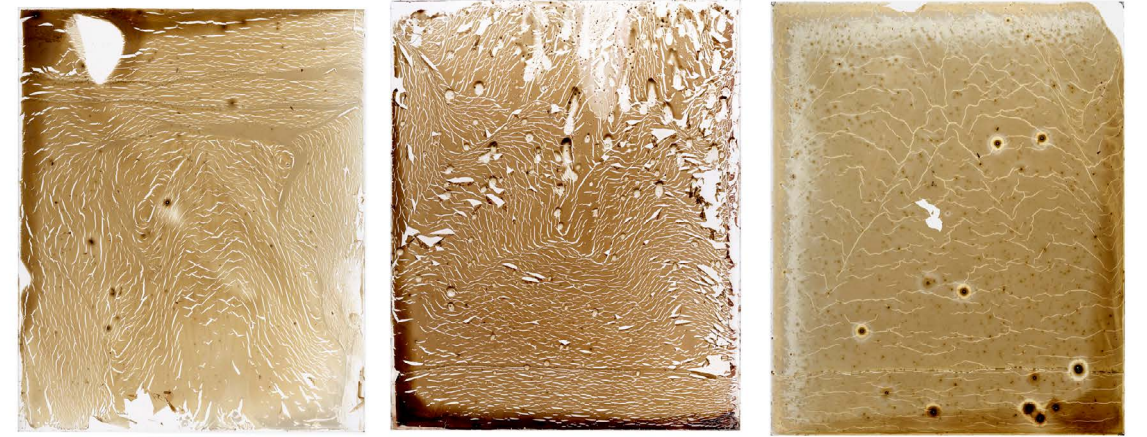
Denna process är väldigt oförutsägbar, det är svårt att kontrollera hur skärpan kommer se ut på pappret, somliga detaljer i bilden kan vara tydliga och andra mera diffusa. Detta tilltalar mig eftersom varenda bild blir unik och materialet fortsätter alltid att ge ett resultat som överraskar mig. Pappret bär spår av den fysiska processen, de spår som syns påminner om små guldkorn. Texturen som bildas i ett lager ovanpå pappret ser nästan ut som det skummande kikärtsvattnet.

2. Willows, E. Svenska Yle. (2018). Får man lårska av att flossa? Drygt 30 nya ord tar sig in på årets lista med nyord. Hämtad 2019-01-14 från <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/12/27/far-man-larskav-av-att-flossa-drygt-30-nya-ord-tar-sig-in-pa-arets-lista-med>

8.7 Emulsion på glas

8.8 Anteckningar

FÖRBEDNING AV EN KIKÄRTSEMULSION

1. Kikärtsvatten
Destillerat vatten
Kaliumiodid
Kaliumbromid
Etanol/30 droppar 1ml

BÄGARE
(30ml)
ungefär 42ml

rör om i 10 minuter
(temper 20°C)

löstängden av kikärtsvatten
vara i flera veckor i
ett kylskåp.
om lösningen kan bildas en
alltså en väldigt styvt
tyngt om flaskan är
tillräckligt tät.
om kikärtsvatten står i
rumstemperatur eller det
kan några dagar.

EFTER AT ALLA INGREDIENSER ÄR BLANDADE PÅVARA EMULSIONEN I KYLSKÅP 24 TIMMAR INNAN ANVÄNDNING.

Tillräckligt först kaliumiodid och kaliumbromid. Lös upp i destillerat vatten tills alla kristaller är upplösta. Blanda om med en glasskiva. Rör om i ungefär 10 min. Tillräckligt en kikärtsvatten i lösningen därefter emulgera (alternativt till etanol kunde vara att tillräckligt är huvudsakligen fungerar som ett konserveringsmedel för längre löslighet.

För användning av emulsionen: filterna till en ny flask. Använd endast ett kaffefilter, bäst är ett guld kaffe filter, nästan cylindrisk format. För att applicera emulsionen på en glasskiva använd en ren glasskiva (ha rengöringsmedel som fungerar ut sigill, läst etc.)

Placera glasskivan under handen och håll försiktigt emulsionen på mitten av glasskivan. För emulsionen försiktigt från kant till kant, stöveligen håll av emulsionen från en kant i en 90° vinkel. Håll emulsionen i en annan glasskiva, för att separera det smutsiga kikärtsvattnet från det rena. Lös emulsionen direkt från glasskivan i några minuter, under tiden gör du att försöker att separera emulsionen från glasskivan. Efter ungefär 5 minuter skall glasskivan hållas över en allkollampa, så att emulsionen absorberas. Börja med att fäna glasskivan från massan, rikning var emulsionen hålls av. Håll glasskivan över lägen tills glasskivan börjar bli varmare, men inte för länge så att den spricker.

PLACERA INTE GLASSET FÖR NÄRA LAMPAN SÄ EMULSIONEN BRÄNNS.

Obs. försöring är viktigt för att skapa en jämn yta, en öftillräckligt emulsion skapas kring som rindaren bilden styvlig. Det uppstår åkänsvet under processen, så viktigt att minimera detta från början.

Se länge glasskivan är varm, torka av handen med varligt handklappare. Sätt glasskivan igen i en 90° vinkel över badet. (rumstemperatur)

99x19mm
2mm

2. Destillerat vatten 100ml
Silver nitrat 10g 10%
= x4 alltså 40g/400ml

När glasskivan har torkat under nästan 1/4 timmar. Genom en fast rörelse fall ner skivan i ett bad med silvernitrat. Under skyddsbelysning försöks eftersom det kommer bildas ljuskänsligt silvernitrat.

A. EMULSIONEN SPRICKER
Detta är ett vanligt förekommande problem. Vanligtvis orsakar det att den inte är tillräckligt tunn. Enkelt sättet att lösa detta är bara att prova sig fram, försök. En avsevärd omräkna som kanske kan visa resultat, är tillräckligt av förbitat. Subtilt eller väldigt viktigt och skall koncentreras emulsionen från ett till absorberas, tills den kommer i kontakt med silver, som gör att den hårdnar. Färgerullen: Isopropanol ånga.

B. EMULSIONEN SKAPAR OREGELBUNDNA MÖNSTER PÅ YTAN.
Ingen lösning eller förklaring på detta problem hittills. Lösning: försök på nytt.

3. Destillerat vatten 100ml
Pyrogallol 0,13g
Ammoniumklorid 0,5g

Glasskivan soptar i silverbadet i 4 minuter som skiljs glasskivan i vatten i 1 minut. Glasskivan skall exponeras i ett varmt vattenbad. Glasskivan torkas i ett varmt vattenbad i några timmar.

EXPOSERING. (i normalt solljus)
I en kamara är exponeringen ungefär 30 min. Under en fast löslighet är exponering ungefär 10-15 min. Dock är detta väldigt individuellt från gång till gång. Ända säkert att vara är genom försök.

Framkallningen av bilden sker under skyddsbelysning och efter egen bestämning. Var ingen vatten till för framkallning, det beror på exponering. Huvudsakligen efter framkallning skiljs glasskivan med vatten. Fixering nödvändigt.
Den här frågan har jag inget svar på ännu. Det kan hända att silverkristallerna är så små att fixering inte har någon effekt. För arkivering. Kan fixering vara nödvändigt. Ända säkert att få svar är att vänta och se med tiden om bilden blir betydligt mörkare.

ALT
SÖCKER 226g
VATTEN 118ml
socker 226g
VATTEN 118ml

FÖ. 1.

A. Socker onödig!
Lös 453g socker i 236ml vatten. Koka lösningen i 5 minuter. Förvara i flask.

B. Kikärtsvatten 30ml
Sirap? 15ml
Potassiumiodid 0,453g
Potassiumbromid 0,195g
Sockervattnet 3,1ml
(rek. destillerat vatten) eller bara vatten

30 droppar ≈ 1ml kamfer

Kan ifrågasättas om det hjälper sprickning, eller gör emulsionen mjukare

C. Potassium iodid och Bromid löses först i sockervattnet, sen resten av ingredienserna.

D. Lösningen skall stå minst 48 timmar, sen filteras till en ny flask. Nödvändigt steg?

Obs. Sockervattnet och sirap bildar en viskös emulsion men emulsionen blir för tjock, endam faller av eller spricker. Tusan van behåva röt och resoluter är mycket bättre.

E1. FUNGERAR!
Potassium I 30ml
KAMFER 2,25g
VATTEN 1,5ml
6 ml

A. Håll den filtrerade lösningen på en glasskiva. Putsa kamrarna och torkka sen över en allkollampa. → Ner i silverbadet.

Obs. Torkka i 1 dag. Placera glasskivan på ett jämnt underlag, idealiskt på ett vattenpass, annars för barn det är sprickbart jämt.

C. SKÖLJ MED VATTEN. Sen placeras i ett bad med:
Minst 1 minut { Ammonium klorid 0,13g
Vatten 30ml

D. SKÖLJ MED VATTEN.

ALTERNATIV E2.
EMULSIONEN HÅLLER SILVERBADET, VILKET ÄR BRA. MISSSTÄNKER ATT KAMFER, ELLER ETANOLEN SKAPAR RYNOR I EMULSIONEN. ÅTERSTÅR ATT SE OM KAMFER ÄR EN NÖDVÄNDIG INGREDIENS.

9. Slumpen

I fotografins begynnelse så som med alla nya medium är tanken att perfektion skall optimeras totalt. Mycket tanke tilldelades till materialet, för att hitta den perfekta framställningen för kvalité och ett bra tekniskt resultat. Många processer är ett hantverk, i den meningen att bästa tekniska resultatet är en efterfrågan. Detta förutsätter mycket träning om total kontroll över en process skall vara möjlig. Naturligt förekommer en viss slump i de flesta fotografiska processer, och reproduktionen kan aldrig vara exakt lika från gång till gång.

Jag tror slumpen kan vara både gynnande för ett arbete, men även dölja dess intentioner. Jag tror själv inte att det är förnuftigt att lita på slumpen utan en egen klar utgångspunkt, även om slumpen är ett klart förekommande visuellt element i mina arbeten, så strävar jag efter ett samspel. Resultatet kan vara totalt slumpmässigt men tanken finns kvar. Allting är ett resultat. I rörelsen dadaismen definierades slumpen som ett verktyg, det centrala konceptet av slumpen är att ta bort en sak från sin kontext och placera den i en annan kontext, för att demonstrera hur mening är fixerad till en plats, och hur mening ändras vid byte av plats. Resultatet är fri från associationer, vad är meningen med objektet i dess nya situation? Detta skapade en möjlighet för konstnärer att ifrågasätta konstnärliga normer och konstnärens roll i den skapande processen (16)

Min syn på denna teori i relation till mitt eget arbete, är min medvetenhet om vad slumpen kan skapa, och troligtvis kommer skapa i min process, men jag förlitar mig inte på den, utan välkomnar den som ett stärkande visuellt element som stärker den egna identiteten.

16. The Art Story Contributors. (2019). Dada Movement Overview and Analysis. Hämtad 15.01.2019 från <https://www.theartstory.org/movement-dada.htm>

10. Koppling till arbeten av andra konstnärer

Många konstnärer använder slumpen till sin fördel, och inkluderar den som en del av sitt arbete. Den amerikanska konstnären Matthew Brandt använder i sitt arbete slumpen till sin fördel. I serien Lakes and Reservoirs (17) gör Brandt storskaliga bilder med sjöar som motiv, och under framkallningsprocessen tillsätter Brandt vatten från respektive sjö för att åstadkomma en reaktion som skapar en färgförändring och en unik textur på bildens yta. Genom denna process skapar Brandt en speciell referens mellan varje bild och plats, ett resultat som inte går att återskapa.

Liksom Brandt finns det många samtida konstnärer som använder sig av historiska fotometoder. En annan konstnär som jag ser en parallell till är Alan Butler. I serien Virtual Botany Cyanotypes (18) formas Butlers bilder efter de välkända cyanotyperna av Anna Atkins. (1799-1871) Atkins var en av de första att använda denna nya fotografiska teknik, som botanist gjorde Atkins fotogram av växter och var även den första att publicera en fotobok. Butlers verk utforskar olika typer av växtliv som lever inuti den virtuella verkligheten, detta skapar en återspeglning som sträcker sig över 100 år tillbaka i tiden.

17. Brandt, M. (2013). Lakes and Reservoirs. Hämtad 2018-12-18 från <https://matthewbrandt.com/lakesandreservoirs>

18. Butler, A. (2016-Present) Virtual Botany Cyanotypes. Hämtad 2019-01-12 från <http://www.alanbutler.info/virtual-botany-cyanotypes>

Visuellt har jag inspirerats mycket av konstnären Adam Jeppesens landskap. På papiret (19) är ett arbete där Jeppesen utforskar fotografyrer och bryter den traditionella processen genom att bara applicera färg på tryckplåten en gång och sedan trycka så många bilder som möjligt tills ingen färg är kvar. Jeppesen beskriver att slumpen spelar en viktig roll när hans verk växer fram och att den är integrerad i arbetsprocessen. Jeppesen skriver i sitt Artist Statement:

“The artist is keen to question the authority of the print, the end result, the expected conclusion of the photographic act.” (20)

Av alla konstnärer jag inspireras av hittar jag liknelser i deras sätt att tänka jämfört med mitt eget sätt, många betonar också vikten av arbetsprocessen. Vad som skiljer mitt arbete från dessa konstnärer är min användning av materialet som utgångspunkt. Jag fastställer att materialet är en problematik inom den kemiska fotografien, och försöker hitta en lösning med inställningen av att upptäcka någonting nytt.

19. Jeppesen, A (2013) På papiret. Hämtad 2018-11-15 från <http://www.adamjeppesen.com/#/install-p-papiret-peter-lav-gallery-copenhagen-2013>

20. Jeppen, A/Gallery Taik Persons (2019) Statement. Hämtad 2018-11-15 från <http://gallerytaikpersons.com/artists/adam-jeppesen/statement/adam-jeppesen-statement>

11. Resultat

Mitt examensarbete började med en förundran över kikärtsvattnets egenskaper, speciellt om detta material kan användas i syftet för att framställa en kemisk fotografisk emulsion. Svaret jag fann är ja, det är möjligt.

Resultatet av detta projekt är ett storskaligt landskap, samt flera mindre tryck. I framtiden vill jag visa arbetet i olika sammanhang, där det öppnar upp möjligheter för flera människor av olika slag att ta del av projektet. Jag vill fortsätta jobba med kikärtsvatten för att se vad jag kan åstadkomma, nu vet jag hur materialet fungerar, speciellt i kombination med papper, men jag vill fortsätta utforska materialets potential för applicering på glas, för att skapa en metod tillämpat för projicering. Jag tror detta kan vara intressant för framtida studier och projekt.

Detta examensarbete har varit en del av en längre process, en process som jag tror är evig, detta är bara en bit av någonting jag söker efter. Från projektets början har mycket ändrats, men mina idéer förändras konstant. Detta är inte en slutdestination utan jag stannar bara upp för att titta på resultatet, reflekterar och fortsätter.

12. Källföreteckning

12.1 Litteratur

Benjamin, W. (2008) *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. London, United Kingdom: Penguin Books Ltd

Gandolfo, JP., & Lavédrine, B. (2012) *The Lumière Autochrome: History, Technology, and Preservation*. Hong Kong, China: J. Paul Getty Museum

Jung, C.G. (1980). *Psychology and Alchemy, (Collected Works of C.G. Jung)*. London, United Kingdom: Taylor & Francis Ltd

Phelan, P. Reckitt, H. (2001) *Art and Feminism*. London, United Kingdom: Phaidon Press

Steven, A. (2001). *Jung: A Very Short Introduction*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press

12.2 Digitala källor

Abbott-Levy Collection. Partial gift of Shirley C. Burden, MOMA(2019) Eugène Atget/Parc Sardou á Marly-le-Roi 1905 hämtad 2019-01-28 från https://www.moma.org/collection/works/39071?artist_id=229&locale=en&page=9&sov_referrer=artist

Aquafaba Admin. (2016). *Aquafaba History, Joël's Discovers the Foam*. Hämtad 2018-11.17 från <http://aquafaba.com/history.html>

Aquafaba Admin. (2016). *Aquafaba History, Goose's Discovery*. Hämtad 2018-11.17 från <http://aquafaba.com/history.html>

Baker, S. Tate Modern (2016) *Performing For The Camera*. Hämtad 2019-01-17 från <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/performing-camera>

Berger, J. BBC. (1972) *Ways of Seeing*. Hämtad 2019-01-28 från https://www.youtube.com/watch?v=0pDE4VX_9k&t=371s

Butler, A. (2016-Present) *Virtual Botany Cyanotypes*. Hämtad 2019-01-12 från <http://www.alanbutler.info/virtual-botany-cyanotypes>

Brandt, M. (2013). *Lakes and Reservoirs*. Hämtad 2018-12-18 från <https://matthewbrandt.com/lakesandreservoirs>

Fineartamerica. (2014). *The Alchemist, William Fettes Douglas, 1853*. Hämtad 12.02.2019 från <https://fineartamerica.com/featured/the-chemist-1853-william-fettes-douglas.html>

Jeppesen, A (2013) *På papiret*. Hämtad 2019-01-22 från <http://www.adamjeppesen.com/#/install-p-papiret-peter-lav-gallery-copenhagen-2013>

Jeppen, A/Gallery Taik Persons (2019) *Statement*. Hämtad 2019-01-22 från <http://gallerytaikpersons.com/artists/adam-jeppesen/statement/adam-jeppesen-statement>

Johansson, P. Schüldt, E. (Producent). (2013). *Myter & Mysterier (Podd radio-serie)*. Alkemi. Hämtad från <http://www.myterochmysterier.se/myter-mysterier/del-7-alkemi/>.

The Art Story Contributors. (2019). *Dada Movement Overview and Analysis*. Hämtad 2019-01-15 från <https://www.theartstory.org/movement-dada.htm>

Willows, E. Svenska Yle. (2018). *Får man lånskav av att flossa? Drygt 30 nya ord tar sig in på årets lista med nyord*. Hämtad 2019-01-10 från <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/12/27/far-man-larskav-av-att-flossa-drygt-30-nya-ord-tar-sig-in-pa-arets-lista-med>

